



Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Arudy Gyula*
Cím: *Ferenc József és a pesti utcák*

Forrás: *Magyarország*

Bp

(Hely)

1927. 10. 30.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Ferenc József

Idő

"1927"

Személy

Ferenc József és a pesti utcák

I.

Ferenc József rendszerint a déli órákban érkezett Pestre és ugyancsak a legalkalmasabb déli órákban hagyta el „székesfővárosát”. A szepesmegyei származású Ludvig Gyulának, a Máv. elnökgazgatójának huszonhét esztendeig tartó hivatalnokoskodása alatt mindig az volt a legnagyobb gondja, hogy Ferenc József vonatjai „ferencjózsefi pontossággal” érkezzenek és induljanak, mert hiszen olyan korszakot éltünk, hogy mindennapi életünk szürke tennivalói közé is szereltük belekombinálni F. J. nevét. Minden úgy volt rendjén, ahogyan azt Ferenc József csinálta: a szakálltól, kabátjától, a pontosságtól kezdve mindenben F. J. volt a példaadó. (Sohase volt Magyarországnak ilyen királya, aki a maga, ellenségei által jelentéktelenné is mondott egyéniségét ennyire belenevelte volna korába. Mondhatnak a történelem örök tagadói bármit Ferenc Józsefnek, szidhatják szolgálalkü kortársait, akiket mindig azzal fenyegettek, hogy majd eljön az ideje annak, amikor a XIX-ik századot revideálni fogják. Nagy *egyéniesség* volt ez a király, bár a történelmi luciferek sok nyárspolgárságot, szubordinációt, sőt tehetségtelenséget is akárnak kihámozni messzire nyúló életéből. Nem csak kiválasztottság, de bámulatravaló tehetség is kellett ahhoz, hogy valaki hatvannyolc esztendőn át, jóformán élete végpercéig uralkodó lehessen). Tehát őfelsége

„ferencjózsefi pontossággal” érkezett meg, még pedig rendszerint a nyugati pályaudvaron, ahonnan utja, kocsikázása a Váci-köruton, a Fürdő-utcán és a Láncföldön át történt Budára, palotájába.

*

A rendőröket még konstáblereknek hívták, fehér lószőr-bokrétát viseltek kemény kalapjuk mellett és a szolgálatban nemzetiszínű szalagot vontak fel a jobbkarjukra, valamint fehér kesztyűt a kezükre. A rendőrnek nagy bajsa volt, amelyet tisztafüredi pedróval ápolt, mindig ünnepélyesen kifelelkedve, beretváltan, változatlan komolysággal állott posztján. Különösen olyan időben, amikor Ferenc József kocsizott végig szürke lovaival a városban. A magyar főispánok négylovas hintón járnak még abban a korszakban, de Ferenc József megelégedett két kocsilóval, — igaz, hogy ezek a lovak cirkuszi dresszurán mentek keresztül, amíg érdemesek lettek arra, hogy Ferenc József kocsijába fogják őket. Szürkék, fehérek, legalább is tizenhat markosak voltak a király lovai, amelyek talán még gondolkozni is tudtak, mint a fraknói Esterházy-ágból származott Niky gróf mondogatta a lovarkról, amelyekre nyáridőben szalmakalapot kötett. A borotvált arcú, háromszögletes kócsagu kocsis a bakon olyan nyugalommal hajtott, mint akár Louis Winank, a bécsi pálinkagyáros, akit Európa legjobb kocsisának mondanak. A szakállas, bajszos udvari vadász tollbokrétáit felborzolva a

váci körüli szél és a szalonkabátos, ciliéderez pesti főkapitány a maga számozatlan fiákerén már a Fürdő-utcánál kanyarodik befelé, amikor F. J. kocsija kiér a Váci-körutra. Nagy illetlenség lett volna, ha a király észreveszi, hogy egy fogat megelőzi az ő kocsiját, ezért sutytyomban kellett bejárni az utvonalat a főkapitánynak. S mit gondolhatott magában Ferenc József, amikor évről-évre farsangkor, májusban, Szent Istvánkor, őszi időben menetrendszerűleg, (ha nem volt valamelyes egyéb nemzeti ünnepély) megérkezett a városba és végighajtatott az egykori Váci-köruton? S meg kell adni Pestnek, hogy mindig szokatlan izgalomban volt, amikor F. J. falai közé érkezett. Ebben a városban sohase válhatott közömbössé F. J. kocsikázása, mint például az elkényeztetett, hálátlan Bécsben, ahol leginkább a katonatisztek állottak meg a szabályszerű, teljes percig tartó mezdulatlanságban, amikor a császári fogatot megpillantották és felejtethetlen tisztelettel emelék kezüket a sapkájukhoz megmerevedettségükben. (Ki tud már manapság úgy szalutálni Bécsben, mint Ferenc József idejében?) A kispenzü, temperamentumos és a napok huszonnégy óráit mindig csaknem zseniálással felosztó Pestnek, (hogy odakünn a temetőben egyetlen elmulasztott fertályórát se sajnálhassanak majd a pihenőre térő lakosok,) Pestnek volt ideje F. J. fogadtatására, még ha gyakrabban jött is a király magyar fővárosába.

Ne mondjátok, hogy a korszak vérmérséklete okozta, hogy a Váci-köruton, ahol technikusok, gépgyárosok, optikusok

és antikváriusok boltjai sorakoztak leginkább egymás mellé, ahol az újpesti gyarak teherkocsijai miatt szinte örökös munkában térdpelnek a kövezők és aszfaltöntők, szélestalpu vaskerekeken vonszolják szegény gebék a cséplőgépeket, mezőgazdasági mozdonyokat, — dunántúli vásárlót vár a ruhakereskedő, boltja küszöbén, — egyszerre felpiroslik a fejedelmi-szinű élet, amikor az uralkodó kocsijával a Váci-köruton hajtat. Ne mondjátok, hogy csak a korszaknak a kulisszája volt a lelkes fogadtatás, a kalán' tés és az éljen-morajlás, mely a nyugati pályaudvartól a Dunapartig kísérte Ferenc Józsefet. Ő, nem a pesti főkapitányok népszerűségének köszönhető az, hogy abban a fertályórában, amelyben az ő kocsija végignyargalt a megjelölt utvonalon, hogy F. J. közeledését bejelentse: szinte szünetet tartott a mindennapi élet, akár a gyáros, üzletes, komoly, szinte rideg seftű Váci-köruton, de még az előkelők, cifrább és józagu Fürdő-utcában is előjönnek vala boltjaik mélyéből a pipere-zappankeresszők, a selymes-boltokban darabideig megszűnik a válogatás és az alkudozás és a kalapszalónokban a tükrök előtt még határozatlan nők kiválasztott kalapjaikat elsősorban Ferenc Józsefnek mutatják meg, amikor a király arra hajtat. Mert az utcára tódulnak ők is. A bankban abbahagyják a pénzolvasást, az ékszerésznél a fülönfüggő-próbálgatást, az Erzsébet-téren a padokon való nyugodalmatlan üldögéléseket, a kirakat-nézegetéseket, a korzózást, amikor F. J. erre hajtat, lehetőleg a gyalogjárón sorakozik

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

Hely

minden talpon lévő pesti, hogy a királyi köszöntésével vagy egy éljennel üdvözölje. Elrendelhet ilyesmit akár a főkapitány, akár a polgármester? Pesten valóban szerették Ferenc Józsefet, mert sohasem unták meg őt, megjelenésével mindig fényt és derűt vont a város felhőzetére; nem emlékszem, hogy valaha is boros őszi időben érkezett volna meg F. J. Pestre, — az uti-marsall arra is vigyázott, hogy kedvező legyen az időjárás.

*

Felfuvott, ugynevezett pneumikus ke-reke, mint akkoriban már a pesti fiáke-reen is volt: — nem volt F. J. fogatá-nak, csak öregségére engedélyezte az ugynevezett gumiabroncsot, mert nem akarta magát elkényeztetni a kocsirin-gással. (Autóba talán soha se ült életében F. J.) Igy aztán bizony döccent néha a kocsi, ha a pesti utmesterek nem tudtak idejében elkészülni az utjavítással, — de ez ritkán történt. (Jó foglalkozás volt ut-épitőnek lenni Pesten.)

Ferenc József barna katonatiszti ka-bátjában, nagyterjedelmű, magos, kényel-mes, kopaszágot elfödő tisztisapkájá-ban, (amelyet az uralkodó külön intéz-kedésére gyártottak a számára, hogy az-tán minden idős katonatiszt ilyent visel-jen a Monarchiában, és a sapkán F. J. I. betűkkel, mert csak a magyar honvé-dségnek volt meg az a privilégiuma, hogy I. F. J. betűket viselhessen a sapkáján,) piros és fehér orcával üldögélt a hintó-ban. A sapka hátulról csak felényire emelkedett túl az udvari hintó ernyőjén, (később évről-évre kisebb lett ez a ki-emelkedő sapkarész is,) de májusokban, tavaszi napokon mindvégig daliás, egész-séges, szenvedésmentes, sőt életörömös-nek látszott F. J., amint hintaja üléséből a pesti utcáknak visszaszalutálgatott az éljenzésekre. Ez a szalutálás se volt olyan gépies kézmozdulat, amint F. J. katonás köszöntését némely életirói mondják.

A felséges ur körülbelül ebben a sor-rendben köszönt székesfővárosának: szalutált, amikor különvonatának a középre bekapcsolt termekoicsijából leszállott és a pályaudvar közvetlen megállva körül-nézett a fogadására megjelent urak felett. (Már javában ott volt a diszmagyaros Ludvig Gyula is, aki egy mozdonyon mindig megelőzte a király vonatát.) Másodsor akkor emelte kesztyüs-kezét F. J. a sapkájához, amikor a hintaja a pályaudvar kertjéből kifordult a Váci-körutra és a térségen körülbelül hap-tákba vágta magát mindenki, katona-rendőr és civil. Harmadsor akkor kö-szönt Ferenc József, amikor kocsija a Fürdő-utcába fordult, mintha csaknem olyan tisztában lett volna F. J. I. e pesti utcák heraldikájával, mint mi, régi pes-tiek. A Fürdő-utca előkelőbbnek mon-datik az utcák történetében, mert ő már akkor is helyén van, amikor a nyugoti indóház körül még „szemétdombok és kunyhók sorakoznak. Köszönt F. J. a Lánchid előtt várakozó publikumnak, a róla elnevezett térségen, aztán körülbelül a Várpalota udvarán köszönt ismét, — amikor a maga házába érkezett.

*

Az elutazásaihoz az Erzsébet-hid volt kijelölve a ferencjózsefi programban amelyet nemcsak őfelsége, de körülötte mindenki másodpernyi pontossággal megtartott. Ilyenkor látták őt a Kerepesi-úton is, a Hatvani-utcában is, bár épen ezeket az utvonalakokat keresztelték el később olyan nevekre, amely utcanevék csak Ferenc József szabadelvű uralkodása alatt voltak lehetségesek. (A Kerepesi-ut

ból Rákóczi-ut, a Hatvani-utcából Kossuth Lajos-utca lett.)

A király a Keleti pályaudvarról utazott el, hogy igazságos legyen mind a két indóházához. (Nagy dolog volt ez abban az időben, amikor F. J. valóban ural-kodói körültekintéssel számolt polgárai

érzékenységével; hogyan is lehetett volna rendet tartani másképpen abban a nagy Monarchiában, amelyben őt a Népek Atyjának nevezték?) Utja tehát a vásáros, vidékies, mindenkor hangos Kerepesi-úton vezetett el, ahol mindig több volt a kocsmá, kávéház, mint például a Váci-köruton. A Griff, a Hattyu, a Ló, a Debrecen még látták őt, végig a keleti indóházig mindazok a megszálló helyek, amelyeknek udvarán még helyet tartot-tak fenn a vidéki kocsiútnak, mert hiszen nem mindenki érkezett vonaton Pestre, a Kerepesi-utra. A gyorsparaszatok nem veszték ki olyan gyorsan a Kerepesi-ut-ról, de Pestnek ez a része még akkor is megtartotta vidékiességét, amikor négy-emeletes házakkal, színházzal, villamos-sal vonogatták oda a publikumot a város másik részeiből. S itt volt csak igazi éljenzés, amikor az F. J. lipicai szürkéi végig vágattak a Rókus-kórház előtt, itt hemzsegett csak valójában az a színes, vidékivel vegyes publikum, amely a ki-rály fogatának közeledésére elhagyta a mindenkor látogatott vendéglőket, kifut-amodott a ruhásboltokból, a bazárokból, a házakból, meglakta a gyalogjárót mindaddig, amíg a királyi kíséretnek az utolsó kocsija is eltűnt a pályaudvar irá-nyába. F. J. a Nagykörut és a Kerepesi-ut kereszteződésénél szalutált utóljára Pestnek, a pesti utcának, midőn élete utolsó tavaszán magyar székesfővárosá-ban járt. (A legenda szerint akkor is in-kább Blahánénak köszönt, aki erkélyen állott és a kendőjével Isten veledet intett.) Aztán már csak F. J.-nek köszöntget mindenki, aki róla megemlékezik.

91